

"Tänään sataa kuuden aikaan." Emanuele Coccian haastattelu

JAAKKO KARHUNEN

Saastamoisen säätiö ja Taideyliopiston Kuvataideakatemia kutsuivat filosofi Emanuele Coccian pitämään keynote-luennon osana Kuvataiteen kansainväliset verkostot -hankettaan elokuussa 2023. Coccia opettaa Pariisin École des hautes études en sciences sociales (EHESS) -yliopistossa sekä École Duperré -taideyliopistossa. Hän on julkaissut neljä kirjaa, joista on suomennettu Kasvien elämä (Tutkijaliitto 2020).

Coccian luento pidettiin Helsingissä 20.9. ja tässä julkaistava haastattelu tehtiin edellisenä päivänä. Keskusteluun osallistui Coccian lisäksi ympäristöestetiikan tutkija Sanna Lehtinen. Haastattelijana toimi Jaakko Karhunen.

Jaakko Karhunen: Olet tullut Suomeen pitämään luennon otsikolla *Don't call me Gaia: Notes for a planetary art*. Liittyykö luentosi johonkin uuteen hankkeeseesi?

Emanuele Coccia: Kyllä, työskentelen aiheen parissa juuri tällä hetkellä. Kirjoitan kirjaa, jonka ensimmäinen osa käsittelee ekologian kriittistä historiaa. Tarkoitan nimenomaan ekologiaa *tieteenä*, en sitä planeetastamme huolehtivaa suhdetta, jolla ei sinänsä ole historiaa. Ekologia tieteenä syntyi vuonna 1749 Linnaeuksen opiskelijoiden piirissä. Minun analyysini mukaan ekologia on tiede, jonka perustana on seuraavat kaksi pääolettamusta: 1) kaikkien maailmassa olevien eliöeläinten välillä on suhde, ja 2) näiden eliöeläinten ja niiden paikkojen, joissa ne elävät välillä on myös suhde.

Työskentelen aiheen parissa muun muassa siksi, että ekologiasta ei ole tehty montaakaan historiallista tutkimusta. Ja jos tieteenalalta

puuttuu historiallinen tietoisuus omasta luonteestaan, tästä seuraa tiettyjä kriittisiä ongelmia.

Ekologiassa tämä näkyy jo tieteen nimessä: kreikaksi ekologia merkitsee tiedettä taloista, kodeista. On ongelmallista ajatella, että kaikkien eliöeläinten totaliteetti ja kaikkien paikkojen yhdistelmä muodostaisi jotakin, mitä voisimme kutsua ”kodiksi”. Tämä ei tietenkään käy järkeen – tai on pikemminkin vaarallista. Miksi kaikkien eliöeläinten kokonaisuutta ei kuvattaisi talon sijaan vaikkapa kaupungiksi, toriksi tai verkostoksi?

Ekologian käsitteen valinta johtuu tietysti tieteen historiasta, sen perustavasta hypoteesista, jota tiede itse ei voi empiirisesti todistaa, siis oletuksesta että kaikkien eliöeläinten välillä on yhteys. Se on ekologian perustava spekulatiivinen elementti.

1700-luvulla biologia oli tieteenalana vielä staattinen. Biologit eivät uskoneet, että evoluutiota tapahtuu. Lajien välille ei oletettu minkäänlaisia genealogisia suhteita. Lajien ei ajateltu

olevan suhteessa toisiinsa alkuperiensä kautta, ja siksi biologien ainoa tapa käsitteellistää niiden välillä oleva yleinen suhde oli kuvitella itsensä siksi, joka on luonut kaikki lajit: eli kuvitella itsensä jumalan asemaan. Kuka pystyisikään ymmärtämään suhteen esimerkiksi Dakarissa olevan hyttysen, Teksasissa olevan puhvelin ja Sydneyssä olevan kengurun välillä? Ekologian oli pakko ottaa käyttöönsä teologia pystyäkseen tuottamaan tällaisen universalistisen ymmärryksen. Mutta kun näin oli tehty, kun ihminen oli asetettu luojan asemaan, kaikki näytti ikään kuin valtavalta talolta, joka seisoo isän edessä. Ja kaikki tässä talossa kuului silloin ihmiselle.

Siksi tieteenalan nimi vaihdettiin ekonomista ekologiaksi vuosisata myöhemmin. Edellä sanottu on vain esimerkki siitä, miksi meidän kannattaisi tarkastella uudelleen tämän tieteen historiaa, jotta voisimme olla vähän tietoisempia joistakin sanoista tai käsitteistä ja mahdollisesti myös muuttaa tai vaihtaa joitakin käsitteitä toisiksi. Lyhensin tätä tarinaa paljon, mutta jo se osoittaa, että ekologia-termin taustalla olevat teoreettiset oletukset eivät ole pelkästään ongelmallisia vaan yksinkertaisesti *vääriä*. Ne ovat osa laajempaa ongelmaa, joka meidän pitäisi nyt ratkaista. Monet ilmastokriisiin liittyvät ongelmat ovat sellaisia, että ekologian käsitteet eivät voi olla mikään ratkaisu niihin vaan ovat itse osa niitä.

En tietenkään halua, että ilmastoskeptikot väärinkäyttävät kirjaani. Siksi sen jälkimmäinen osa käsittelee sitä, miten voisimme korvata näitä ongelmallisia ja perinteisiä käsitteitä uudemmilla ja paremmilla sanoilla.

En myöskään halua vaivata luentoni kuulijoita puhumalla ekologian kriittisestä historiasta, esimerkiksi ekosysteemin tai invasiivisen lajin käsitteiden historiasta, vaan esittää jotain positiivisempaa. Aloitan kolmesta premissistä tai evidenssistä. Ensinnäkin me elämme nyt ennennäkemättömässä tilanteessa, jossa ensimmäistä kertaa ihmiskunnan historiassa kykenemme havaitsemaan planeetan totaliteetin. Tämä on totta kahdessa mielessä. Meillä on nyt tämän totaliteetin havaitsemiseen riittävät teknologiset välineet: valokuva planeetasta avaruudesta katsottuna,

havaintolaitteita, jotka antavat meille mahdollisuuden saada informaatiota kaikkialta ympäri planeettaa. Tästä teknisestä näkökulmasta meillä on nyt kuva planeetasta, jollaista millään muulla sivilisaatiolla ei tähän mennessä ole ollut.

Meillä on myös valtava määrä meteorologista tietoa. Esimerkiksi tänä kesänä 2023 Kanadan metsäpalot ja Pohjois-Italian myrskyt, niitä ei voi pitää vain paikallisina ilmiöinä vaan planeetan itsensä käyttäytymisen ilmentyminä – ellet sitten satu olemaan tiedevastainen tai ”ilmastokriittinen” henkilö. Tämä on selkeästi uutta. Meillä ei aiemmin ole ollut tällaista *kokemusta*. On myös toinen uutuus: planeettamme ei vain paljasta meille totaliteettiaan tai kasvojaan ensimmäistä kertaa, vaan samalla on myös niin että tämä paljastuminen tapahtuu samanaikaisesti koko ihmiskunnalle.

Voi tietysti ajatella, että jokin sivilisaatio tai kulttuuri olisi jo käynyt läpi vastaavan kokemuksen, mutta vaikka näin olisikin käynyt, se olisi ollut vain *yksi* sivilisaatio eikä tieto tällaisesta tapahtumasta olisi välittynyt muille sivilisaatioille. Nyt sen sijaan on meneillään oudosti samanaikainen planeetan totaliteetin paljastuminen koko ihmiskunnan totaliteetille. Tämä on hyvin kiinnostavaa kognitiivisesta mutta myös poliittisesta näkökulmasta.

Kognitiivisesta näkökulmasta tämä tapahtuma on todiste sellaisten käsitteiden tai sanojen puuttumisesta, jotka auttaisivat meitä edes nimeämään sen, mitä me olemme nyt kokemassa. Kulttuurimme on totaalisen riittämätön, se ei auta meitä. Kutsuuko maapallo ihmiskuntaa hylkäämään kaikki kulttuuriset erot, koska se näin manifestoi itseään kaikille kulttuureille samanaikaisesti? Tällä hetkellä mikään yksittäinen kulttuuri ei voi väittää olevansa muita lähemmässä tai intiimimmässä suhteessa planeettaamme tai väittää, että sillä on paremmat välineet kuin muilla.

Puhun nimenomaan kulttuureista, joita planeetallamme nyt on. Länsimainen kulttuuri ei tietenkään voi väittää omistavansa tällaista eksklusiivista tietoa – mutta tilanne on sama mille tahansa kulttuurille. Juuri tästä syystä kukaan ei ole aikaisemmin joutunut kohtaamaan

planeetan totaliteettia. Tämä on ehkä huono vertaus, mutta nähdäkseni me olemme tällä hetkellä samanlaisessa tilanteessa kuin Aatami ja Eeva olivat elämän ensimmäisenä päivänä. Me joudumme nimeämään kaiken uudelleen.

Toinen premissi on se, että ilmastokriisi todistaa näkökulmiemme kapeudesta ja riittämättömyydestä. Ennen määrittelimme maapallon esimerkiksi astronomisesta, biologisesta tai geologisesta näkökulmasta, mutta ilmastokriisi ja ilmasto nähtiin aksidentaalisena tai satunnaisena tekijänä suhteessa johonkin paljon substantiaalisempaan, kuten geologiaan, kemiaan tai fysiikkaan. Nyt sen sijaan ymmärrämme, että ilmasto ei ole planeetan satunnainen aspekti vaan nimenomaan maapallon olemus. Meteorologia on itse elämän mahdollisuusehto, ei toisinpäin. Ei ole niin, että ensin on geologia ja sitten meteorologia: elämä on mahdollista täällä, koska tietynlainen ilmasto on olemassa. Kolmas premissini onkin se, että elämä ja jopa maapallo itse voidaan määritellä vain meteorologian näkökulmasta.

Mutta meteorologia ei ole missään nimessä eksakti tiede. Ei siksi etteikö eksaktius olisi mahdollista vaan koska ilmasto on liian monimutkainen, kompleksi. On kiinnostavaa ajatella, miten me ylipäättään suhtaudumme meteorologiaan. Kun tänään aikaisemmin mietin, ottaisinko sateenvarjon mukaani, vastasit että ”tänään sataa kuuden aikaan”. Tämä on mielestäni hyvä esimerkki siitä, miten suhtaudumme meteorologiaan. Tavallisesti me annamme tai sallimme taivaalle paljon suuremman vapauden toimia kuin maaperälle. Taivaalla voi tapahtua mitä vaan, esimerkiksi pilvet saavat liikkua miten tahovat. Puhun ihmisen fenomenologisen tietoisuuden näkökulmasta: täällä ”alhaalla”, maankamaralla, kaiken pitäisi olla hyvin määriteltyä, mutta ylhäällä taivaalla voi tapahtua mitä vain. Mielestäni meidän pitäisi suhtautua maaperään samalla meteorologisella asenteella, antaa sille se sama vapaus mikä taivaalla on.

Sanna Lehtinen: Sama asia näkyy myös suhteessa ilmansaasteeseen, joka on yksi vaarallisimmista ympäristöuhista terveyden kannalta tällä hetkellä. Havainnon tasolla emme kuitenkaan

pysty huomaamaan sen aiheuttamaa uhkaa, paitsi silloin kun ilma on todella saastunutta. Suhteessa luentoosi, olen hyvin kiinnostunut siitä ajatuksesta, että meteorologia on se areena, jolla maapallo todella paljastaa kasvonsa, ja että maapalloa ei voi redusoida objektiksi, vaan se on prosessuaalinen ja katoava luonteeltaan. Sillä on siis tietty esteettinen dimensio.

Emanuele Coccia: Tämä merkitsee sitä, että maapallo meteorologiana on aito subjekti, se tekee mitä haluaa. Eli esittelin tässä edellä mainitsemani kolme premissiä, ja jokaiseen niistä esitän tietyn vastauksen.

Näistä ensimmäinen liittyy kysymykseen siitä, miten meidän pitäisi nimetä maapallo. *Earth* on erittäin huono nimi, koska se merkitsee pelkätään maaperää, *soil*. Eikä maapallo edes koostu vain tai pääasiassa maa-aineksesta. *Gaia* puolestaan on nimenä huono ensinnäkin siksi, että se viittaa hyvin erityiseen kulttuuriseen kontekstiin eli kreikan mytologiaan ja sitä kautta läntiseen sivilisaatioon. Tämän lisäksi *Gaia* on hyvin ongelmallinen hahmo. Kuten kaikki muukin kreikkalaisessa mytologiassa, *Gaia*-myytti muistuttaa jonkinlaista huonoa saippuaopperaa. On hyvin outoa tai kummallista valita maapallon nimeksi näin ongelmallisen hahmon nimi.

Vakavammin ottaen, planeettaa ei voi nimetä jonkun tietyn kulttuurin sille antaman nimen perusteella – jo siitä syystä, että maapallo on trans-kulttuurinen, trans-sukupuolinen, transikäinen jne. objekti. Meidän pitää löytää uusi nimi, eikä ole hyvä ratkaisu sanoa, että meidän tulisi pitää planeetalle useita nimiä, ensinnäkin siksi että jos nimiä on useita, ei tule ymmärrettyä, että puhutaan kuitenkin samasta objektista.

Sama ongelma on keskustelussa tieteellisestä terminologiasta. Jos meillä ei ole yhtä nimeä, on mahdollista käyttää päiviä tai jopa vuosia neuvotteluihin siitä puhummeko me samasta kasvista vai ei. Argumentti, jonka mukaan tieteellinen terminologia on tuhonnut kasvien nimistön moneuden, ei ota huomioon tätä aspektia. Olen lue- nut alkuperäiskansojen parissa toimivista tutki- joista, jotka ovat kertoneet, että saattaa kestää monta päivää todella varmistua siitä, että jokin

tutkijan käyttämä nimi tietylle kasville todella vastaa heidän tapaansa kutsua tuota kasvia. Me tarvitsemme yhteisiä nimiä. Ilman yhteisiä nimiä emme voi jakaa todellisuutta.

Toinen ehdotukseni on subjektiivinen. Koska maapallo on subjekti eikä objekti, tästä seuraa se, että taide on tiedettä tarkempi tai täsmällisempi kognitiivinen prosessi, jonka kautta maapallosta voi tietää jotakin. Kolmas ehdotus on esimerkki näyttelystä, jossa tämänkaltaista tietoa tuotettiin.

Jaakko Karhunen: Haluaisin kuulla lisää siitä, millaisia käsitteitä tarvitsemme. Millaisia ovat erilaisten käsitteiden efektit tai roolit? Ilmiöiden tai asioiden nimeäminen on symbolisoimisen prosessi, eikö vain? Jotta voidaan olla yhtä mieltä siitä, mistä puhumme, eli mihin me viittaamme, kun sanomme esimerkiksi ”maapallo”. Mutta eikö tieteellisten taksonomioiden rakentaminen ole eri asia ja myös yksinkertaistava tai reduktiivinen prosessi?

Emanuele Coccia: Ei, se ei ole yksinkertaistava prosessi. Tämä on se ongelma. Me oletamme, että terminologian luominen on vain jonkinlainen yksinkertaistus tai reduktio. Ei, ensisijaisesti kyseessä on demokratisoiva toimenpide. Tarkoitan sitä, että tieteellisen kasvitieteen, botaniikan, ja sellaisen kasvitiedon välillä, joka on tyypillistä jollekin paikalliselle yhteisölle, jolla on hyvin omanlaisensa ja suljettu sosiaalinen rakenteensa, on ratkaiseva ero. Jotta jälkimmäisen kaltaiseen tietoon pääsee käsiksi, pitää ensin puhua shamaanin kanssa, ja niin edelleen.

Mielestäni nykyään on vallalla valtava romanttinen, melkein pä uskolonialistinen viehtymys tämänkaltaista tietoa kohtaan. Tällöin unohtuu se valtava etu, että meillä on tietoa, johon pääsee käsiksi ilman minkäänlaista välitystä, ilman välikäsiä, ilman että joutuu käsittelemään jonkun tietyn yksittäisen yhteiskunnan rakennetta. Saadaksemme tietoa kasveista, saadaksemme yhteyden kasveihin, me emme tarvitse mitään initiaation prosessia. Tieteellinen nimeäminen ei ole vain objektivoimista tai vieraannuttamista vaan tiedon demokratisoimista.

Tieteellinen nimeäminen on myös vapauden prosessi, koska siinä ei oleteta minkään tietyn yhden ja saman prosessin läpikäymistä tiedon saavuttamiseksi. Nykyään meillä on kasvitieteelliset museot, joista helposti löydämme eri kasvien näytteet ja nimet, ja näillä instituuteilla on velvollisuus jakaa tätä informaatiota vapaasti. Nykyään vaikuttaa olevan käynnissä ongelmallinen debatti, jossa taidemaailma ottaa hyvin usein tiedettä vastustavan position. En tiedä miksi. Tai oikeastaan tiedän, mutta on ehkä poliittisesti parempi, etten sano siitä enempää.

Kun tuomitsemme modernin tieteen, meidän ei tulisi unohtaa, että ilman näitä tieteitä meillä ei olisi edes tietoisuutta ilmastonmuutoksesta. Tästä syystä meidän tilanteemme on niin monimutkainen: tietyllä tavalla katsottuna moderniteetti epäonnistui, mutta samalla se mahdollisti meille näkymän siihen planetaariseen totaliteettiin, josta juuri puhuin. Siksi ei voida vain sanoa, että laskeudutaan alas modernista ja siirrytään käyttämään jonkin tietyn alkuperäiskansan ikivanhaa tietoa tieteellisen tiedon sijaan. Tietyissä julkisissa keskusteluissa tällainen ajatus on valtavirtainen. Se on kuitenkin romanttinen, uskolonialistinen asenne, koska silloin vain kidnappaamme käyttöömmek sellaista tietoa, jonka ei koskaan ollut tarkoitukseen pyrkiä vastaamaan niihin yleisiin kysymyksiin, joiden edessä me nyt olemme. Samalla myös sivuutamme muita todellisia ongelmia.

Sanna Lehtinen: Mikä on näyttelyiden rooli suhteessa tulevaisuusskenaarioihin orientoituneeseen ajatteluun tai ennakoimiseen nykyisessä tilanteessamme, jossa ilmasto tai meteorologiset tapahtumat ovat liian monimutkaisia tai komplekseja ennustettaviksi? Näyttely on tapa esittää asioita, mutta voisiko se osallistua myös tulevaisuuden tapahtumien ennakointiin. Miten näyttelyformaatti voi auttaa tässä, vai voiko?

Emanuele Coccia: Näyttelymuodon synty tai sen universalisoituminen tapahtui maailmannäyttelyiden kautta Euroopassa 1800-luvun loppupuoliskolla. Maailmannäyttelyiden tarkoituksena oli esittää erilaisia tulevaisuuden trendejä. Toisin

sanoen näyttelyt olivat jo alusta alkaen eräänlaisia työkaluja yhteisen ja jaetun tulevaisuuden ennustamiseksi. Vielä tänäänkin, vaikka tämä tuntuukin aika abstraktilta, nykytaiteen museoihin ei mennä siksi että saataisiin tietää mitä huomenna tapahtuu, vaan saadaksemme tietää mitä tapahtuu ylihuomenna. Mielestäni näissä museoissa ei siis vierailta sen takia, että opittaisiin tuntemaan jonkun tietyn taiteilijan teoksia vaan että ymmärrettäisiin, mitä tulee tapahtumaan.

Tieteellinen metodi pystyy helposti ennakkoimaan sitä, mitä tapahtuu huomenna, mutta ei sitä mitä seuraavana päivänä käy. Tämä ei ole mahdollista kokeellisen tieteen prosesseilla, siis nykyisyydestä käsin. Ylihuominen, siis se mikä ei ole suoraan yhteydessä nyt havaittavissa olevaan, ei ole pääteltävissä datan perusteella. Tämän takia taide ylipäättään on hyödyllisempää meille, ja yhtenä tärkeänä osana myös itse näyttelyformaatti. Yksi ekologisen ajattelun ongelmista onkin se, että se on niin tiukasti kiinnittynyt huomiseen, mutta hyvin harvoin siihen, mitä tapahtuu huomisen jälkeen. Ylihuominen on ikään kuin se tulevaisuus, jonka ei ole tarkoitus tapahtua sen perusteella, mitä tänään tapahtuu. Se on tulevaisuutta, jolla ei ole yhteyttä nykyisyyteen ja joka on katkeamassa tai epäjatkuva nykyisyyden kanssa. Tarkoitan sitä, että nykyisessä ekologisessa keskustelussa meiltä puuttuu jonkinlainen tulevaisuuden visio. Meillä ei ole mitään ideaa eikä edes mitään halua tietää, ei niinkään sitä miten välttäisimme katastrofin, vaan paljon yleisemmin: miten me haluamme elää?

Sanna Lehtinen: Onko tässä kyse enemmän ylihuomisen luomisesta kuin sen tietämisestä?

Emanuele Coccia: Niin tai sen tietämisestä, millaiseksi me haluaisimme ylihuomisen luoda. Ja tässä taiteella on tärkeä rooli.

Jaakko Karhunen: Haluaisin palata vielä hieman edellisen kysymyksen teemoihin. Miten, mihin ja keihin pyrit vaikuttamaan luomillasi käsitteillä? Vaikutat puhuvan useammin taideopiskelijoille kuin esimerkiksi akateemisille spesialisteille, vai kuinka? Tämä on siis kysymys tekstiesi yleisöstä ja siitä, millaiseksi sen ajattelet.

Emanuele Coccia: Työskentelen paljon taiteilijoiden ja taideinstituuttien kanssa, ja uskon että museoilla tulee olemaan valtavan suuri rooli tulevaisuudessa. Eikä vain tulevaisuudessa vaan jo nyt tänä päivänä. Museot ovat viimeisiä jäljellä olevia paikkoja, joissa yritetään harjoittaa kulttuurista politiikkaa sanan antiikista juontuvassa, kommunistisessa merkityksessä. Eli pyritään tuottamaan tietynlainen hegemonia julkisessa tilassa. Näissä tiloissa taiteella on ehdottomasti rooli, vaikka se ei olekaan kaiken keskiössä.

Työskentelen paljon arkkitehtien, etenkin maisema-arkkitehtien kanssa, mutta myös tieteilijöiden kuten kasvitieteilijöiden tai biologien kanssa. Työskentelen dialogissa eri kenttien toimijoiden kanssa, en niin että muut käyttäisivät minun käsitteitäni tai filosofiaani. Olen hyvin utelias ihminen, ja pyrin työssäni vain muuttamaan sanoiksi niitä praktiikoita, joita yhteistyökumppanimme taiteen, tieteen, tai arkkitehtuurin aloilla jo harjoittavat.

Jaakko Karhunen: Eli näkisit niin että sinun roolisi koostuu lähinnä oikeiden sanojen valitsemisesta? Samalla olet kuitenkin selkeästi kaikenlaista tieteellistä erikoistumista vastaan. Voitko sanoa jotain tästä aiheesta? Mikä on ero aristoteelisten taksonomioiden ja niiden modernien ekologisten taksonomioiden kanssa, joita kritisoit?

Emanuele Coccia: Minä kirjoitan, kirjoittaminen on työtäni. Organisoin myös näyttelyitä, ja olen osa erilaisia yhteisöjä, jotka työskentelevät arkkitehtuurin tai vaikka muodin kanssa spesifien projektien parissa. Mutta kyllä, se taito, jonka minä voin tarjota, siinä on kyse nimenomaan sanoista tai käsitteistä.

Kysymykseen aristoteelisesta perinteestä sanoisin, että minä kritisoin myös sitä traditiota. Ajattelen niin että me olemme nyt sellaisessa tilanteessa, ettei tiedon jakaminen erilaisille tieteenaloille on enää perusteltua. Se evidenssi ja ne faktat, jotka meillä nyt on, eivät enää tue tätä tieteidenvälistä jakoa. Maailma on vain yksi. Tämä puhelin, jota pidän kädessäni, sillä on elektroninen, fysikaalinen, kemikaalinen luonteensa, mutta myös affektiivinen, emotionaalinen,

sosiaalinen ja taloudellinen luonteensa ja niin edelleen. Samalla se kuitenkin on vain yksi objekti – sitä ei voi jakaa seitsemään eri objektiin. Näiden aspektien välinen ero ei ole reaalinen – ne ovat vain eri näkökulmia.

Jos näiden näkökulmien välinen ero on liian vahva, niin se johtuu vain siitä, että tiedon levittämisen organisoimisessa tätä jaottelua vahvistettiin jakamalla ihmiset erityisiin korporaatioihin, joilla on oikeus tietynlaiseen tietoon. Erottelussa sosiologian ja fysiikan välillä on vähemmän kyse erilaisista tiedoista kuin erottelusta niiden ihmisten välillä, jotka väittävät omistavansa täydellisen tiedon näistä tieteistä. Tämä erottelu tapahtuu tietenkin yliopistoprofessorien välillä, jotka meidän yhteiskunnassamme ovat niitä, jotka takaavat tiedon oikeellisuuden. Miksi olet huvittunut?

Jaakko Karhunen: Ihan vaan tämän yliopistokontekstin vuoksi, jossa juuri olemme.

Emanuele Coccia: Juuri niin! Kuvittele maailma ilman yliopistoja. Sellaisessa maailmassa olisi aivan älytöntä sanoa, että ”minä kirjoitan *vain* kemiasta enkä lainkaan fysiikasta”. Kemia käsittelee atomien käyttäytymistä mutta niin käsittelee fysiikkakin. Siinä maailmassa pyrittäisiin pikemminkin yhdistämään nuo tiedot – myös siksi että tuo kaikki tieto ”sijaitsee” yhdessä mielessä. Tieteenalojen väliset erot ovat paljon vähemmän kiinni tieteiden itsensä epistemologisissa eroissa kuin siinä, että tietty henkilö kuuluu korporaatioon, joka väittää omistavansa täydellisen tiedon yhdessä tieteen haarassa, muttei tiedä muista tieteenaloista mitään.

Siksi tiede alun perin jaettiin eri disiplineihin. Mutta nyt emme enää voi pitää näistä keinoitekoisista jaotteluista kiinni, me emme voi enää sietää niitä, ne eivät enää käy järkeen. Ongelmat joita nyt kohtaamme ovat liian komplekseja, liian kiireellisiä ratkaistaviksi: olisi täysin älytöntä yhä pohdiskella sitä, kuuluuko jokin ongelma talouden tai vaikka biologian piiriin. Kysymys ei siis ole muotoa ”aristotelisuus vastaan modernius”. Sen sijaan meidän pitäisi ehkä tuhota yliopistot – tai pikemminkin löytää muita tapoja tuottaa ja levittää tietoa. Siinä on jotain todella pielessä, miten levitämme ja

patrimonialisoimme tietoa nykyään. Se tuottaa paljon ongelmia.

Jaakko Karhunen: Eli tätä voisi kutsua sinun ajatuksesi siitä, millainen tiedon politiikka meillä tulisi olla?

Emanuele Coccia: Kyllä! Meidän tulisi lopettaa filosofiasta puhuminen: on vain tiedon politiikkaa. Kaikki tiedon lajien väliset rajanvedot, raja taiteen, fysiikan ja niin edelleen, välillä, ne ovat seurauksia vain tietynlaisesta tiedon politiikasta.

Meillä on todisteita siitä, että kun yliopistot poistetaan jostakin maasta, niin kukaan ei voi enää asettaa tai sosiaalisesti perustella tieteen ja taiteen välistä eroa. Jopa metodologinen argumentti siitä, että miten jokin tietty tieto on tuotettu, determinoisi sen oikeellisuuden, myös se on paikkansapitämätön. Me kaikki olemme lukee neet Bruno Latouria. Tieteessä ei kyse pelkästään empiirisestä kokeellisuudesta vaan myös tiedon sosiaalisista levittämisen tavoista.

Jaakko Karhunen: Vaikuttaa siltä, että vastustat epistemologisia kysymyksenasetteluja, ja sen sijaan haluaisit luoda jonkinlaisia uusia ontologioita. Vai onko tämäkin dikotomia liian kiinni kuvaamissasi tieteidenalojen välisissä rajoissa?

Emanuele Coccia: Haluan mennä vielä pidemmälle, kyseessä on tämänkin kahtiajaon ylikäynti. Minunkin pitää tietysti käyttää jo olemassa olevia käsitteitä, mutta epistemologian ja ontologian välinen kiista on jo liian vanha. Se ei enää mielestäni ole käyttökelpoinen.

Jaakko Karhunen: Entä kosmologian tai panteismin käsitteet, onko niistä sinulle mitään hyötyä?

Emanuele Coccia: Ne ovat hyvin kiinnostavia, miksei! Kosmologia on tapa sanoa, että kaikki tieto on tietoa kaikesta, koska kosmos merkitsee juuri kaiken totaliteettia. Panteismilla puolestaan on hyvin jalo traditio, joka ei tee eroa materian ja jumaluuden välillä. Se on erittäin hyvä, kaunis lähtökohta. Jumala on kaikkialla. Herakleitoksesta on olemassa yksi hyvin

kaunis anekdootti Diogenes Laertiuksen kirjassa. Herakleitos oli elämänsä lopussa melko kuuluisa. Joitakin ihmisiä meni hänen luokseen kylään, kun Herakleitos oli paistamassa leipää uunissa. He ajattelivat, etteivät voi nyt tällaisessa kotoisassa, intiimissä tilanteessa häiritä häntä. Herakleitos kuitenkin vastasi heille: ”Tulkaa tulkaa, älkää ujostelko, jopa leivässä on jumaluus.”

Jaakko Karhunen: Entä Spinoza? Millainen suhde sinulla on Spinozaan?

Emanuele Coccia: Spinoza on vaikuttanut ajatteluuni luonnollisesti erittäin paljon, jo filosofian opintojeni alusta asti.

Jaakko Karhunen: Hienoa! Kiitos paljon, luulen että lähestymme tämän keskustelun loppua.

Sanna Lehtinen: Onko sinulla vielä mitään yleistä viestiä liittyen huomiseen luentoon? Haluatko sanoa jotain nuorille taiteilijoille, jotka kamppailevat juuri tämän keskustelun teemojen kanssa? Tarkoitin siis sitä, miten suhtautua erilaisten materiaalien käyttöön nykytilanteessa? Tiedän keskusteluista opiskelijoiden kanssa, että nämä teemat ovat hyvin ajankohtaisia taideopiskelijoille. Miten suhtautua materiaaliseen maailmaan? Millainen on taiteilijoiden rooli eri tuotantoketjuissa? Miten tämä taiteen tekemiseen liittyvä asia suhteutuu ajatukseesi siitä, että maapallolla on oma toimijuutensa?

Emanuele Coccia: Tähän kysymykseen voisi käyttää kolme tuntia! Mielestäni meidän pitäisi ehkä kokonaan uudelleenorganisoida taidekoulumme, mutta tämä ei välttämättä ole kaikkein hyödyllisin viesti tällä hetkellä taidetta opiskeleville ihmisille.

Suhteessa materiaalisuuteen on tarpeellista kysyä, miksi ylipäättään käytämme sanaa taide. Siis miksi nimeämme yhdellä sanalla niinkin erilaisia praktiikoita kuin maalaustaide, kuvanveisto, teatteri, arkkitehtuuri ja niin edelleen, mitä yhteistä näillä kaikilla oikein on toistensa kanssa? Miksi juuri tämä sana?

Taiteen käsite juontuu latinan sanasta, joka merkitsee teknologiaa” Se otettiin käyttöön Italian renessanssissa 1400-luvulla erittäin kiinnostavan debatin tuloksena. Kuten tiedämme, kreikkalaisille ja roomalaisille oli tärkeää erotella toisistaan sellaiset toiminnan muodot, jotka olivat vapaiden subjektien arvon mukaisia, ja sellaiset, jotka sopivat vain orjille. Me usein unohdamme tämän, mutta näissä molemmissa yhteiskunnissa orjuus oli täysin normaalia. Aktiviteetit joita me nykyään pidämme taiteina, teatteri, kuvanveisto, maalaus, kaikki millä oli tekemistä aineellisuuden kanssa – näitä kaikkia pidettiin vain orjille, ei vapaille miehille, sopivina tekemisen muotoina.

Aristokraattiin kuuluva ei voinut harjoittaa maalaustaideita – se ei yksinkertaisesti ollut hyväksyttävää. Ajatus oli se, että kaikissa näissä praktiikoissa oltiin tekemisissä materiaalin kanssa, sen sijaan että harjoitettaisiin sielua tai mieltä. Tästä syystä ne oli varattu orjille. Renessanssin aikaan muun muassa Alberti, Vasari ja heidän koko taiteilijasukupolvensa puolestaan väittivät, että myös maalaus ja kuvanveisto ovat itseasiassa ajattelun muotoja, kirjaimellisesti, että ne ovat vapaita taiteita. Albertin tutkielma maalaustaiteesta on ensimmäinen tutkimus taiteesta ylipäättään, sen modernissa merkityksessä. Hänen tarkoituksensa oli nimenomaan todistaa, että maalaustaide kuuluu vapaisiin taiteisiin.

Vastatakseni kysymykseesi, jopa pigmenttien levittäminen kankaalle on ajattelemisen muoto. Mielestäni uusien taiteilijoiden pitäisi aina muistaa tämä asia. He ajattelevat aineen avulla tai kanssa. Praktiikassaan he koko ajan todistavat, että jopa jokin pieni pala ainetta on *idea*. Jos he unohtavat tämän tiedon, he ovat hukassa. Jos he haluavat olla taiteilijoita, tämä asia pitää jatkuvasti ottaa huomioon. Materiaalin kanssa tekemisissä oleminen tarkoittaa ideoiden kanssa tekemisissä olemista, ja toisinpäin, ei ole mahdollista ajatella ilman suhdetta materiaalisuuteen. Ei ole väliä, millaisesta materiaalisuudesta on kyse, olipa se sitten ääntä tai sanoja.

Kysymyksesi toinen osa liittyi yhteiskuntaan. Tämä on nyt hieman provokatiivista, mutta mielestäni taidemaailmaa vaivaa yksi iso ongelma.

On mahdollista olla taiteilija, jos on ideoita, joita haluaa välittää. Jos ideoita taas ei ole, ei voi olla taiteilija: jos ei ole tarinaa kerrottavaksi, ei voi kirjoittaa romaania, tai jos ei ole tietoa, jos ei ole jotain löydöstä, ei voi kirjoittaa tieteellistä artikkelia. Nykyään monella taiteilijalla on sellainen ongelma tai väärinkäsitys, että jos käsittelet työssäsi yhteiskunnallisia ongelmia tai yhteiskunnallista kärsimystä, vaikka sinulla ei ole mitään omaperäistä ideaa annettavaksi, niin tämä halu käsitellä näitä asioita riittää hyvän taiteen tekemiseksi.

Tällainen ajattelu on hyvin vaarallista. Pelkkä halu paljastaa epäkohtia ei riitä mihinkään. Kun kyse on yhteiskunnallisesta tai ekologisesta ongelmasta, täytyy esittää jonkinlainen ratkaisuehdotus, joka on luonteeltaan esimerkiksi taloudellinen, tai sitten on kyettävä ilmaisemaan taiteellinen idea suhteessa tähän ongelmaan, eikä se voi olla vain mistä tahansa sanomalehdestä luettavissa oleva raportti. Me emme tutki Caravaggion maalauksia siitä syystä, että hänen teoillaan oli aikanaan tietynlainen uutisarvo. Ei, taiteilijan tulee *vääntää* todellisuutta joksikin muuksi, joksikin joka on paljon voimakkaampaa kuin pelkkä poliittinen ongelma. En halua, että taiteilijoista tulee pelkästään huonoja journalisteja. Me emme tee mitään journalistisella taiteella, minun mielestäni. Mielestäni kaikki tuntevat ja tietävät jo nykyiset ongelmamme, eikä ole mitään syytä kokea jonkin tietyn yksilön halveksuntaa tai inhoa sosiaalisia ongelmien edessä: se ei tuota minkäänlaista muutosta.

Jaakko Karhunen: Kirjoitat jossain vapauden tekniikoista tai teknologioista, eikö niin? Jos käsitän oikein, sinun mukaasi tuottava tai luova ajattelu on eräänlainen vapauden tekniikoiden normi tai standardi?

Emanuele Coccia: Kyllä, ehdottomasti. Miksi me menemme museoihin katsomaan taidetta? Kun näemme vaikkapa Caravaggion taidetta, me koemme tiettyä vapautta sen äärellä. Koska koemme että tämä taitelija käsitteli materiaa ”hänen omalla vapaudellaan”. Hänellä ei ollut mitään pakkoa laittaa tämä väri tänne ja tuo

toinen väri tuonne, ne ovat molemmat taiteilijan vapaita valintoja. Väitän myös, että tämä vapauden ilmaus on tarttuvaa. Kun taiteilijan vapauden ilmauksen kokee itse, sen myös saa itselleen. Vapaus ei synny inhon kokemuksesta maailmaa ja sen epäkohtia kohtaan. Jos kokemusta näistä epäkohdista ei transformoi joksikin muuksi, siitä ei ole mitään hyötyä. Taide ei ole vain sosiaalisen inhon ilmausta. Ehkä kritiikki itse tulisi hylätä, ja taiteen pitäisi sen sijaan pyrkiä luomaan uusia visioita siitä, millainen tulevaisuus meillä voisi olla. Taide ei ole vain valkokangas sille, mikä maailmassa ei toimi: meillä on jo journalismi tähän tarkoitukseen.

Jaakko Karhunen: Mutta eihän siitä pääse mihinkään, että jokainen taiteilija joutuu kamppailemaan oman taiteellisen praktiikkansa ja toisaalta käsittelemiensä aiheiden välillä olevan dikotomian kanssa? Eikö näiden kahden yhteensovittaminen ole se kiista, joka voi tuottaa muutosta?

Emanuele Coccia: Mielestäni meillä on jo *liikaa* politiikkaa. ■